БЕЈНӘЛХАЛГ ӘМӘКДАШЛЫГ

АЗӘРБАЈЧАН КИТАБХАНА-БИБЛИОГРАФИЈА ЕҺТИЈАТЛАРЫНЫН ТӘШКИЛИ ВӘ ИСТИФАДӘСИНИН АКТУАЛ ПРОБЛЕМЛӘРИНӘ ҺӘСР ОЛУНМУШ СЕМИНАР

Мүасир дөврдә Азәрбајчан китабхана-библиографија ичтимаијјәтинин гаршысында дуран башлыча вәзифәләрдән бири дүнја информасија мәканына интеграсија олунмаг, бунун үчүн тәшкилати-методик тәдбирләрин һәјата кечирилмәсинә наил олмагдан ибарәтдир.

Азәрбајчан Республикасынын китабхана-библиографија еһтијатларынын инкишафы консепсијасынын әсас истигамәтләриндән бири Бејнәлхалг стандартларын милли версијаларынын һазырланмасы, дөвләт библиографијасынын мүасир тәләбләрә ујғун јенидән гурулмасы вә нәтичә е'тибарилә бејнәлхалг библиографик учот үчүн зәмин јаратмагдан ибарәтдир. Бу миссијанын һәјата кечирилмәси истигамәтләринин мүәјјән едилмәсиндә Азәрбајчан Ачыг Чәмијјәт Институту (АЧИ) шәбәкә китабхана програмы чәрчивәсиндә "Библиографик учот вә UNIMARC" мөвзусунда семинар-мүшавирә тәшкил етмишдир. Семинар ики мәрһәләдә апарылмышдыр. Биринчи мәрһәлә феврал ајынын 25-дә М.Ф.Ахундов адына Азәрбајчан Дөвләт Китабханасында

республиканын апарычы китабханаларынын, Дөвләт Китаб Палатасынын вә БДУ-нун китабханачылыг факүлтәси нүмајәндәләринин иштиракы илә кечирилмишдир.

Семинары АБШ-ын Азәрбајчандакы Сәфирлијинин информасија мәркәзинин директору, АЧИ Азәрбајчан китабхана програмы үзрә експерт комиссијасынын үзвү Мүжкан Нәзәрова ачды. Кириш сөзү илә о "Үмуми библиографија, китабхананын автоматлашдырылмасы анлајышы вә бејнәлхалг стандартлар, онларын ролу вә "Мүасир китабхана анлајышы" һагтында семинар иштиракчыларына мә'лумат верди. О, бејнәлхалг китабхана тәчрүбәсиндән, Америка китабханаларынын иш принсипиндән сөһбәт ачды.

"Азәрбајчанын милли библиографијасынын вәзијјәти" мөвзусунда исә М.Ф.Ахундов адына Дөвләт Китабханасынын директор мүавини, АЧИ – Азәрбајчан китабхана програмы үзрә експерт комиссијасынын үзвү Мәләкханым Һачыјева чыхыш етди. Бу мәсәлә әтрафында дискуссијалар олду. М.Ф.Ахундов адына Дөвләт Китабханасынын директору Лејла Гафурова милли библиографијамыз вә гаршыда дуран вәзифәләр һаггында, Азәрбајчан Китаб Палатасынын директору Китаб Палатасынын бу күнкү вәзијјәти, милли библиографијамызын нәшри проблемләри һагтында данышдылар вә бирликдә бу мәсәләнин көклү шәкилдә јенидән гурулмасынын вачиблијини гејд етдиләр. Бир сыра харичи өлкәләрин, хүсусән Балтикјаны өлкәләрин иш тәчрүбәсинин өјрәнилмәси мәгсәдәујғун һесаб олунду.

Семинарын икинчи һиссәсиндә исә "UNIMARC-ын әсаслары" адлы мә'рузә динләнилди. MARC вә UNIMARC – машынла охунан каталог һагтында динләјичиләрдә мүәјјән тәсәввүр јарадылды.

"Библиографик учот вә UNIMARC" мөвзусунда семинар-мүшавирәнин икинчи мәрһәләси март ајынын 27-дән 31-нә кими "Авропа" отелиндә кечирилди. Семинары М.Мажвидас адына Литва Милли Китабханасынын библиографија вә китабшүнаслыг мәркәзинин директору доктор Рекина Варнене, һәмин мүәссисәнин стандартлашдырма шө'бәсинин мүдири Љјубов Бугскане вә Күрчүстан Китабхана Ассосиасијасынын президент мүавини Иракли Гарибашвили апарырдылар.

Семинар-мүшавирәдә Азәрбајчан Ачыг Чәмијјәт Институтунун китабхана ишләри үзрә координатору Лалә Һачыбәјова, Азәрбајчан Китабхана Ишинин Инкишафы Ассосиасијасынын президенти, Бакы Дөвләт Университети китабханачылыг факүлтәсинин деканы, досент Хәлил Исмајылов, Мәдәнијјәт Назирлији китабхана вә музеј ишләри үзрә идарәнин рәиси Кәрим Таһиров, китабханашүнаслыг кафедрасынын досенти Расим Казымов, баш мүәллим Азад Гурбанов, ассосиасијанын үзвү Чимназ Рүстәмова, макистр Никар Мусајева, тәләбә Елдәниз Мәммәдов, АБШ-ын Азәрбајчандакы сәфирлијинин информасија мәркәзинин директору Мүжкан Нәзәрова, АБШ сәфирлији тәрәфиндән јарадылмыш мәркәзин әмәкдашлары Пол Миллер, Севелина Коларова, Серкеј Кондратјев, М.Ф.Ахундов адына Азәрбајчан Дөвләт Китабханасынын директору Лејла Гафурова, китабханынын бејнәлхалг әлагәләр үзрә директор мүавини Мәләкханым Һачыјева, әмәкдашлары Рә'на Әсәдова, Сәмајә Гулијева, Мәдинә Вәлијева, Азәрбајчан Елмләр Академијасы Мәркәзи Елми Китабханасынын директору, Әмин Әфәндијев, һәмин китабхананын әмәкдашлары Закирә Әлијева вә Сәадәт Һачыјева, Бакы Дөвләт Университети Елми китабханасынын директору Сара Ибраһимова, әмәкдашлары Зүлфүназ Һәсәнова, Светлана Әскәрова, Республика Елми Техники Китабханасынын директору Һичран Әфәндијева, әмәкдашлары Алијә Әһмәдова, Натәван Һачыјева, Республика Елми Педагожи китабханасынын директору Тамилла Исмиханова, әмәкдашы Рәһим Вәлијев, Республика Елми Тибби Китабханасынын әмәкдашлары Елмира Мирзәјева, Хураман Әлијева, М.Сејидзадә адына шәһәр мәркәзи ушаг китабханасынын директору Рәһилә Рзајева, Хәзәр Университети китабханасынын директору Шәһла Худијева, һәмин университетин китабхана комиссијасынын сәдри Инна Грудскаја, Америка Университети китабханасынын директору Мәһбубә Гурбанова, Гәрб Университети китабханасынын әмәкдашы Земфира Гулијева, Минкәчевир Политехник Университети китабханасынын әмәкдашы Севда Тағыјева, Губа Мәркәзи Китабхана Системинин методик шө'бәсинин мүдири Фаиг Әлијев иштирак етдиләр.

Семинар-мүшавирәнин биринчи күнүндә (мартын 27-дә) Рекина Варнене "Мүстәгиллијини бәрпа етмиш өлкәләрдә универсал библиографија учотунун вәзијјәти вә тәкмилләшдирилмәсинин зәрурилији" мөвзусунда, Лјубов Бутскане исә "Каталоглашдырмаја даир норматив сәнәдләр" вә "Машынла охунан каталогларын инкишафы" мөвзусунда мә'рузә етдиләр.

Бу мә'рузәләрдә Литва, Латвија вә Естонија дөвләт библиографија мәркәзләринин тәшкилати вә функсионал гурулушунун јениләшмәси илә әлагәдар көрүлмүш ишләрдән, Литва дөвләт китабхана шәбәкәсинин UBCIM, Парис принсипләри, MARC вә башга машынла охунан форматлар, бир чох бејнәлхалг програм вә мә'лумат шәбәкәләринә гошулмалары (COBRA, ISSN, ISBN, ISMN) вә с. мәсәләләр барәдә мүшавирә иштиракчыларына мә'лумат верилди.

Бу мә'рузәләрдә көстәрилирди ки, башга мүстәгил дөвләтләрдә олдуғу кими, Балтикјаны өлкәләриндә дә дөвләт библиографијасы игтисади чәһәтдән чох чәтин бир вәзијјәтдә иди. Бир чох өлкәләрдә, о чүмләдән Түркмәнистанда, Азәрбајчанда да индијә гәдәр дөвләт библиографија органлары чап олунмур.

Балтикјаны өлкәләр белә чәтин бир вәзијјәтдән гыса мүддәт әрзиндә мүвәффәгијјәтлә чыхдылар. Мүстәгиллик әлдә етдикдән сонра бу өлкәләрдә бүтөвлүкдә чәмијјәтин информасија тә'минаты системиндә паралелизм, китабхана иши, о чүмләдән библиографик учот саһәсиндә дәјишикликләрә еһтијач һисс олунурду. Мүсбәт чәһәтләрдир ки, 1992-чи илдә Балтикјаны өлкәләрдә китаб палаталары милли китабханаларла бирләшдирилди вә јени нәшр олунмуш чап әсәрләринин библиографик учоту милли китабханалара һәвалә олунду. Нәтичәдә библиографик јазыларын һазырланмасы просеси тамамилә компүтерләшдирилди. Һазырда бу өлкәләрдә чари дөвләт вә милли ретроспектив библиографик нәшрләр кечикдирилмәдән чап олунур. Бу нәшрләрдәки библиографик јазылар форма вә мәзмунуна көрә бејнәлхалг стандарта ујғундур.

Семинар-мүшавирәнин икинчи вә үчүнчү күнүндә (мартын 28 вә 29-да) доктор Р.Варнене вә Л.Бутскане

тәрәфиндән дөрд мә'рузә едилди. Бу мә'рузәләр Литвада LIBIS – Информасија Системинин Интеграсијасы – системинин тәшкили, UNIMARC форматынын гурулуш хүсусијјәтләри, милли библиографијанын мә'лумат мәркәзинин гурулушу, дөвләт чари, милли ретроспектив вә дикәр нәшрләрин чапы, форматын гурулушу вә дикәр проблемләрә һәср олунмушдур.

Јығынчағын дөрдүнчү вә бешинчи күнүндә (мартын 30 вә 31-дә) исә Күрчүстан Китабхана Ассосиасијасынын президент мүавини Иракли Гарибашвили "90-чы илләрдә китабханаларын автоматлашдырылмасынын инкишафында Күрчүстанын тәчрүбәси" вә "Електрон еһтијатлар китабханачылар үчүн јени објектдир" мөвзуларында мә'рузә илә чыхыш етди. Һәр ики мә'рузә иштиракчылар тәрәфиндән марагла гаршыланды.

Чох тәгдирәлајиг һалдыр ки, семинар-мүшавирәнин ахырынчы ики күнүндә Л.Бутскане күнүн икинчи јарысында семинар иштиракчылары үчүн практик мәшғәлә саатлары тәшкил етди. Практик мәшғәләләрдә иштиракчылары марагландыран бир чох проблемләр һагтында кениш вә әтрафлы мә"уматлар верилди.

Семинарда Азәрбајчанда китабхана-библиографија еһтијатларынын инкишафынын стратекијасынын мүәјјән едилмәси үзрә мүстәгил експерт групу јарадылды. Групун үзвләри – Х.Исмајылов, М.Нәзәрова, С.Кондратјев, М.Һачыјева, Ш.Хулијева мүәјјән олунду.

Експерт групу бу консепсијада өлкәдә китабхана-библиографија вә информасија ишинин үмуми архитектурасыны мүәјјән етмәк миссијасыны һәјата кечирмәк мәгсәдилә дөвләт програмы статусунда ашағыдакы проблемләрин һәллинин мәрһәләләрлә һәјата кечирилмәсинин зәрурилији һагтында үмуми рә'јә кәлди:

1. Өлкәдә китабхана – библиографија вә информасија ишләринин бејнәлхалг сәвијјәјә ујғун олараг стандартлашдырылмасынын һәјата кечирилмәси;

2. Китабханаларын вә дикәр информасија органларынын јени технолокија илә тә'минаты;

3. Јени типли кадрларын һазырланмасы системинин јарадылмасы;

4. Республика мигјасында китабхана шәбәкәләринин јенидән гурулмасынын ваһид планынын һазырланмасы. Бу мәгсәдлә Азәрбајчанда дөвләт сәвијјәсиндә китабханаларын паспортлашдырылмасынын кечирилмәси;

5. Республика әразисиндә мөвчуд илкин вә икинчи дәрәчәли сәнәд мәнбәләри базасынын јарадылмасы вә с.

Апрелин 6-да семинар иштиракчылары М.Ф.Ахундов адына Азәрбајчан Дөвләт Китабханасында Бакыда сәфәрдә олан Ачыг Чәмијјәт Институту шәбәкә китабхана програмы директорлар шурасынын сәдри, Иллинојс Университетинин бејнәлхалг китабхана програмынын Мортинсон мәркәзинин директору, профессор Маријанна Такс Чолдин, Ачыг Чәмијјәт Институту шәбәкә китабхана програмынын менечери Рима Куприте илә көрүшдүләр. Көрүш заманы республикада китабхана иши вә гаршыда дуран әсас проблемләрдән, хүсусән китабхана ишинин автоматлашдырылмасы вә компүтерләшдирилмәси, бејнәлхалг стандартлар вә онларын әһәмијјәти һагтында сөһбәт кетди. Беләә бир фикир хүсусилә вурғуланды ки, мөвчуд китабхана-библиографија еһтијатларындан сәмәрәли истифадә едилмәси вә китабхана ишинин көклү шәкилдә јенидән гурулмасы дејилән тәдбирләрлә јанашы, дөвләт һимајәси сајәсиндә инкишаф етдирилә биләр.

Надир ИСМАЈЫЛОВ, досент,
Чимназ РУСТӘМОВА, баш лаборант,
Мәләкханым ҺАЧЫЈЕВА,
М.Ф.Ахундов адына АДК-нын директор муавини